

Michał Kokowski

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN (Polska)

michal.kokowski@gmail.com

Uwagi na temat „Projektu z dnia 23 marca 2017 r. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2017 r.”

Abstrakt

Artykuł omawia „Projekt z dnia 23 marca 2017 r. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2017 r.”, wskazuje wady natury legislacyjnej i naukoznawczej (w tym bibliometrycznej) tego projektu oraz postuluje istotną nowelizację treści tego rozporządzenia.

Słowa kluczowe: *Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, legislacja, projekt rozporządzenia, Journal Citation Reports, Scopus, ERIH, ERIH PLUS, European Science Foundation, Norwegian Centre for Research Data, ocena parametryczna czasopism naukowych, bibliometria, naukoznawstwo, konferencje naukowe, polskie czasopisma naukowe, nauki humanistyczne i społeczne.*

INFORMACJA O PUBLIKACJI		e-ISSN 2543-702X ISSN 2451-3202		 BRYLANTOWY MODEL OTWARTEGO DOSTĘPU
CYTOWANIE Kokowski, Michał 2017: Uwagi na temat „Projektu z dnia 23 marca 2017 r. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2017 r. ...”. <i>Studia Historiae Scientiarum</i> 16, ss. 379–388. Dostęp online: https://doi.org/10.4467/2543702XSHS.17.015.7716 .				
OTRZYMANO: 21.04.2017 ZAAKCEPTOWANO: 23.11.2017 OPUBLIKOWANO ONLINE: 18.12.2017	POLITYKA ARCHIWIZOWANIA Green SHERPA / RoMEO Colour	LICENCJA 		
WWW	http://pau.krakow.pl/Studia-Historiae-Scientiarum/ ; http://www.ejournals.eu/sj/index.php/SHS/			

Remarks about the Bill of 23 March 2017 of the “Directive of the Minister of Science and Higher Education, Republic of Poland, dated 2017”

Abstract

The article discusses the Bill of 23 March 2017 of the “Directive of the Minister of Science and Higher Education, Republic of Poland, dated 2017”. It indicates serious flaws of this Bill regarding legislation and the science of science (including bibliometrics), and proposes significant amendments to the content of the provisions of this Directive.

Keywords: *Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Poland, legislation, bill, Journal Citation Reports, Scopus, ERIH, ERIH PLUS, European Science Foundation, Norwegian Centre for Research Data, parametric evaluation of scientific journals, bibliometrics, science of science, scientific conferences, Polish scientific journals, humanities and social sciences.*

1. Treść zapisów „Projektu...”

„Projekt...” głosi na ss. 1 i 6–7, co następuje:

«Na podstawie art. 19 ust. 7 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2016 r. poz. 2045, 1933 i 2260) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2015 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości dotacji i rozliczania środków finansowych na utrzymanie potencjału badawczego oraz na badania naukowe lub prace rozwojowe oraz zadania z nimi związane, służące rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich (Dz. U. poz. 1443) wprowadza się następujące zmiany:

[...]

7) w załączniku nr 6 do rozporządzenia wprowadza się następujące zmiany: a) w części B rozdział I otrzymuje brzmienie:

- „I. Informacje o zrealizowanych zadaniach badawczych
1. Wykaz zrealizowanych zadań badawczych objętych planem zadaniowo-finansowym z roku poprzedzającego rok złożenia raportu. Dla każdego zadania podaje się nazwę zadania i cel badań.
 2. Informacja o upowszechnianiu i popularyzacji wyników działalności jednostki naukowej.
Liczba opublikowanych prac w podziale na:
 - 1) monografie;
 - 2) publikacje w czasopismach naukowych – należy podać, czy czasopismo znajduje się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub European Reference Index for the Humanities (ERIH);
 - 3) inne.”»

2. Komentarz

2.1. Referaty na konferencjach zagranicznych i krajowych

Jak wiadomo specjalistom naukoznawstwa (w tym bibliometrii), wygłaszanie referatów na *ważnych* konferencjach naukowych jest rzetelną miarą osiągnięć w wielu dyscyplinach naukowych. Dlatego jest niezrozumiałe, że aktualny projekt usuwa zapis *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2015 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości dotacji i rozliczania środków finansowych na utrzymanie potencjału badawczego oraz na badania naukowe lub prace rozwojowe oraz zadania z nimi związane, służące rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich* (Dz. U. poz. 1443), dotyczący referatów konferencyjnych. Cytując poniżej ten pierwotny zapis:

- „2. Informacja o upowszechnianiu i popularyzacji wyników działalności jednostki naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji międzynarodowych.
Liczba i wykaz opublikowanych prac w podziale na:
 - 1) monografie;
 - 2) publikacje w czasopismach naukowych – podać czy czasopismo znajduje się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub European Reference Index for the Humanities (ERIH);

- 3) referaty na konferencjach zagranicznych i krajowych (podać tytuł referatu, nazwę konferencji);
- 4) inne.”

2.2. ERIH i ERIH PLUS

Jak dobrze wiadomo osobom związanym z European Science Foundation, które było pierwotnym właścicielem European Reference Index for the Humanities (ERIH), i Norwegian Centre for Research Data, które przejęło ERIH, oraz specjalistom naukoznawstwa (w tym bibliometrii), ERIH zakończyło swoją działalność już 9 czerwca 2014 r. i od tego czasu ma ono tylko historyczną wartość.¹

Stało się tak przede wszystkim dzięki odkryciu przez ekspertów istotnych braków używanego w tej bazie podziału czasopism na kilka kategorii.² Uświadomiono sobie wtedy również, że bazę warto poszerzyć o czasopisma z nauk społecznych, gdyż nie ma ostrych podziałów między humanistyką, a tymi naukami.³

Z tych właśnie względów ERIH zostało zastąpione przez European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS). Nowa baza porzuciła podział na kategorie czasopism przyjęty w bazie ERIH; zawiera listę czasopism obecnych już w bazie ERIH, ale także nowy zbiór czasopism, których nie było w bazie ERIH.⁴

Co za tym idzie, ponieważ z prawnego punktu widzenia ERIH nie działa już od 9 czerwca 2014 r. (i dlatego właśnie nie włącza się do tej bazy nowych czasopism), *ERIH nie może stanowić podstawy obecnego polskiego systemu oceny czasopism nauk humanistycznych i społecznych.*⁵

¹ European Science Foundation [2010a](#); Kancewicz-Hoffman [2015](#), ss. 3–4.

² Cook *et al.* [2009](#); Sivertsen [2015](#), s. 11; Žic Fuchs [2015](#), ss. 9–10; ERIH PLUS [2017b](#).

³ Martín *et al.* [2010](#); European Science Foundation [2010b](#), ss. 2–3; Žic Fuchs [2015](#), ss. 12–15.

⁴ Kancewicz-Hoffman [2015](#), ss. 3–4; Sivertsen [2015](#), s. 11; Žic Fuchs [2015](#), ss. 9–10, 16; ERIH PLUS [2017a](#); [2017b](#).

⁵ Podzielają ten pogląd zarówno dr Nina Kancewicz-Hoffman (międzynarodowy ekspert do spraw szkolnictwa wyższego i badań naukowych, od listopada 2003 r. pracownik Europejskiej Fundacji Nauki w Strasburgu, od 2014 r. członek Grupy Doradczej (Advisory Group) ERIH PLUS): „Since 2014 the responsibility for ERIH PLUS lies with NSD and formally old ERIH does not function any longer” (Kancewicz-Hoffman [2017a](#); por. też: Kancewicz-Hoffman [2015](#), ss. 3–4), jak i Gunnar Sivertsen,

Z drugiej strony, taką rolę mogłaby zamiast ERIH pełnić ERIH PLUS. W przeciwnym bowiem razie czasopisma nieuwzględnione w ERIH, ale włączone do ERIH PLUS, byłyby nadal dyskryminowane przez polskie prawo, ponieważ spełniają kryteria włączenia do ERIH PLUS, a od 9 czerwca 2014 r. kryteria włączenia do ERIH są traktowane jako przestarzałe z powodu odkrytych poważnych braków w klasyfikacji czasopism.⁶

2.3. Journal Citation Reports / Web of Science i Scopus

Jak dobrze wiadomo specjalistom naukoznawstwa (w tym bibliometrii), jest błędem pomijanie w ewaluacji czasopism bazy Scopus, która

członek Grupy Doradczej (Advisory Group) ERIH PLUS, z Norwegian Centre for Research Data (patrz przypis poniżej).

⁶ Zgadza się z tą opinią dr Gunnar Sivertsen: „*I agree with Michał [Kokowski]’s conclusion. ERIH cannot be used for this purpose any more. One should consider using ERIH PLUS instead*” (Sivertsen 2017b). Według dr. Sivertsen otwartą sprawą jest *jak* używać do tego celu ERIH PLUS (to właśnie trzeba ustalić na gruncie krajowym).

Gwoli ścisłości należy zaznaczyć, że stanowisko dr Kancewicz-Hoffman różni się od prezentowanego przeze mnie. Otóż jej zdaniem ERIH i ERIH PLUS są narzędziami, które można bezpośrednio wykorzystywać do celów bibliograficznych, a nie bibliometrycznych. Przypomniała ona też, że Europejska Fundacja Nauki jawnie przestrzegala przed używaniem ERIH do celów ewaluacji (było tak od ukazania się poprawionych list czasopism w 2011 r. i 2012 r. – por.: European Science Foundation 2010b, ss. 1–2, 3; Žic Fuchs 2015, ss. 11, 14–15): „The content of the pages of this website [= ERIH] is for your general information and use only and is not intended to address the specific circumstances of any particular individual or entity. More specifically it is not intended as bibliometric information for use in assessment processes of individual candidates, be it for positions, promotions, research grant awards etc. Please also note that this information is not necessarily comprehensive, complete, accurate or up to date and that it is subject to change without notice” (Kancewicz-Hoffman 2017b). Ponadto dodała ona, iż: “It is a decision of the Polish authorities responsible for research evaluation that ERIH lists have been used in the evaluation procedure. ERIH PLUS is also not conceived as a bibliometric tool but as a bibliographic tool and is not intended for direct use in the evaluation process” (Kancewicz-Hoffman 2017b).

Gdyby przyjąć rozumowanie dr Kancewicz-Hoffman, należałoby zrezygnować w polskim modelu oceny czasopism nauk humanistycznych i społecznych zarówno z listy ERIH PLUS, jak i z listy ERIH. Z drugiej zaś strony, należałoby zrezygnować w tym modelu także z baz Web of Science (w tym Journal Citation Reports) i Scopus, gdyż nie spełniają one zasady dostatecznego nasycenia publikacjami – co wyjaśniam w podrozdziale 2.3.

zawiera znacznie większą liczbę czasopism niż baza Journal Citation Reports (JCR) / Web of Science.⁷

Trzeba przy tym pamiętać o innej fundamentalnej zasadzie przyjętej w międzynarodowym środowisku naukowców, w tym znawców bibliometrii. Otóż nie wolno posługiwać się bazami indeksacyjnymi w ewaluacji badań naukowych, o ile wewnętrzne nasycenie publikacjami z danej dziedziny w bazie jest mniejsze niż 50% (tzn. gdy mniej niż 50% cytowanych pozycji bibliograficznych, zamieszczonych w publikacjach, które zostały włączone do bazy indeksacyjnej, odwołuje się do publikacji zamieszczonych w takiej bazie). Otóż w przypadku nauk humanistycznych i społecznych wewnętrzne nasycenie publikacjami bazy Web of Science i bazy Scopus jest znacznie mniejsze niż 50%.⁸

Dlatego w przypadku nauk humanistycznych i społecznych bazy Web of Science (w tym Journal Citation Reports (JCR)) i Scopus nie powinny odgrywać decydującej roli w ocenie czasopism w Polsce.

3. Postulowane modyfikacje zapisów „Projektu...”

Mając na względzie powyższe uwagi, zamiast zapisu:

„2. Informacja o upowszechnianiu i popularyzacji wyników działalności jednostki naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji międzynarodowych.

Liczba i wykaz opublikowanych prac w podziale na:

- 1) monografie;
- 2) publikacje w czasopismach naukowych – podać czy czasopismo znajduje się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub European Reference Index for the Humanities (ERIH);
- 3) inne.”

powinno być:

„2. Informacja o upowszechnianiu i popularyzacji wyników działalności jednostki naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji międzynarodowych.

⁷ Por. Kokowski 2015, ss. 149–151; Mongeon, Paul-Hus 2015; Sivertsen 2015, ss. 4–5; Žic Fuchs 2015, s. 5.

⁸ Por. Mongeon, Paul-Hus 2015.

Liczba i wykaz opublikowanych prac w podziale na:

- 1) monografie;
- 2) publikacje w czasopismach naukowych – należy podać, czy czasopismo znajduje się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub Scopus, lub European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS);
- 3) referaty na konferencjach zagranicznych i krajowych (podać tytuł referatu, nazwę konferencji);
- 4) inne.”

4. Dodatkowy postulat

W kontekście omawianego „Projekt...” należy przypomnieć następujący postulat, dotyczący oceny czasopism naukowych ściśle związanych z kulturą polską (dotyczy to humanistyki i nauk społecznych skoncentrowanych na badaniu kultury polskiej, np. polonistyki, historii Polski, historii nauki w Polsce) i oceny osiągnięć badaczy takiej problematyki.

Otóż *najlepsze* specjalistyczne czasopisma polskie, które publikują prace ściśle związane z kulturą polską (*a są to nasze specjalności w skali światowej*), powinny otrzymywać taką samą wysoką punktację, jak *najlepsze* czasopisma specjalistyczne o zasięgu międzynarodowym wymieniane w Części A Wykazu czasopism MNiSW. W przeciwnym razie nastąpić może stopniowy upadek dyscyplin związanych z kulturą polską, gdyż autorzy mogą porzucić tak mało cenioną tematykę badawczą.⁹

Proponowany postulat mógłby zostać uwzględniony w kolejnym rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczącym szczegółowych zasad oceny czasopism w 2017–2018 roku.

Bibliografia

Cook, Hal; *et al.* [w sumie 74 redaktorów reprezentujących 56 wiodących światowych czasopism z historii nauki, techniki i medycyny] 2009: Journals under Threat: A Joint Response from History of Science, Technology and Medicine Editors. *Medical History* 53(1), pp. 1–4. Available online: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2629173/pdf/medhis5301-00a-01.pdf> (20.04.2017).

⁹ Postulat ten glosilem już we wcześniejszych moich publikacjach, por.: Kokowski 2014, s. 3; 2015, s. 30; 2016, ss. 29–30.

- Dahlig-Turek, Ewa 2015: ERIH Plus: National Experts' Role and Expertise. ERIH PLUS Conference. Bergen, 28–29 May 2015. Dostęp online: https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/conference/2015_Norway_Bergen/Ewa%20Dahlig-Turek%20Bergen%20May%202015.pdf (20.04.2017).
- European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS) 2017a: Website. Dostęp online: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/> (20.04.2017).
- European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS) 2017b: About ERIH PLUS. Dostęp online: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/about/index> (20.04.2017).
- European Science Foundation 2010a: European Reference Index For The Humanities (ERIH). Dostęp online: <http://archives.esf.org/hosting-experts/scientific-review-groups/humanities-hum/erih-european-reference-index-for-the-humanities.html> (20.04.2017).
- European Science Foundation 2010b: Towards comprehensive bibliographic coverage of the scholarly literatures in the humanities and social sciences. Report from a working group. September 2010. Dostęp online: https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/resources/pdf/ERIH_Report_from_a_working_group.pdf (20.04.2017).
- European Science Foundation 2014: European Reference Index for the Humanities (ERIH) (9 czerwca 2014). Dostęp online: <http://archives.esf.org/hosting-experts/scientific-review-groups/humanities-hum/erih-european-reference-index-for-the-humanities.html> (20.04.2017).
- Kancewicz-Hoffman, Nina 2015: The role of the Advisory Group and the European Science Foundation. ERIH PLUS Conference. Bergen, 28–29 May 2015. Dostęp online: https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/conference/2015_Norway_Bergen/Nina%20Kancewicz-Hoffman%20Bergen%202015.pdf.
- Kancewicz-Hoffman, Nina 2017a: RE: ERIH and ERIHPLUS? E-mail z 9 kwietnia 2017 skierowany do M.K.
- Kancewicz-Hoffman, Nina 2017b: RE: ERIH and ERIHPLUS? E-mail z 9 kwietnia 2017 skierowany do M.K.
- Kokowski, Michał 2014: Podstawowe błędy mechanizmu oceny parametrycznej jednostek naukowych. Aspekt naukoznawczy. *PAUza Akademicka* nr 246, 20 marca 2014, s. 3. Dostęp online: http://www.pauza.krakow.pl/246_3_2014.pdf (20.04.2017).
- Kokowski, Michał 2015: Uniwersytet nowego humanizmu. *Zagadnienia Naukoznawstwa* 1 (203), ss. 17–43. Dostęp online: <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.desklight-c111edb6-bcda-4b40-b1c1-5fc2925b19cb/c/>

[ZN_1-2015_2-Uniwersytet.pdf](#) (20.04.2017). [Rozwinięta postać tekstu opartego na referacie wygłoszonym podczas Kongresu Kultury Akademickiej „Idea Uniwersytetu – Reaktywacja” w Krakowie 20 marca 2014 r. I Sesja plenarna: Idea uniwersytetu, autonomia uniwersytetu, uniwersytet badawczy czy szkoła wyższego stopnia? (Kraków, Auditorium Maximum UJ, Aula Duża, 20 marca 2014)].

- Kokowski, Michał 2016: Komentarz na temat kryteriów i trybu oceny czasopism naukowych przedstawionych w Projekcie z dnia 6 czerwca 2016 r. „Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2016 r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym” oraz postulowane zmiany zapisów. *Studia Historiae Scientiarum* 15 (2016), ss. 23–43. Dostęp online: <https://doi.org/10.4467/23921749SHS.16.003.6146>; <http://pau.krakow.pl/SHS/shs-15-2016-3.pdf> (20.04.2017).
- Martin, Ben; Tang, Puay; Morgan, Molly; Glanzel, Wolfgang; Hornbostel, Stefan; Lauer, Gerhard; Lenclud, Gerard; Lima, Luisa; Oppenheim, Charles; van Den Besselaar, Peter; Zic-Fuchs, Milena 2010: Towards a Bibliometric Database for the Social Sciences and Humanities – A European Scoping Project. A report produced for DFG, ESRC, AHRC, NWO, ANR and ESF. Available online: https://globalhighered.files.wordpress.com/2010/07/esf_report_final_100309.pdf.
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) 2015: Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2015 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości dotacji i rozliczania środków finansowych na utrzymanie potencjału badawczego oraz na badania naukowe lub prace rozwojowe oraz zadania z nimi związane, służące rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich. Dz. U. poz. 1443. Dostęp online: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20150001443&type=2> (20.04.2017).
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) 2017: Projekt z dnia 23 marca 2017 r. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2017 r. Dz.U. 2016r. poz. 2045. Dostęp online: <http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//506/12296760/12422694/12422695/dokument281449.pdf> (20.04.2017).
- Mongeon, Philippe; Paul-Hus, Adèle 2015: The journal coverage of bibliometric databases: A comparison of Scopus and Web of Science. *Scientometrics* 106(1), pp. 213–228. Available online: <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1765-5> ([purchase PDF](#)); https://www.researchgate.net/profile/Adele_Paul-Hus/publication/283722260_The_Journal_Coverage_of_Web_of_Science_and_Scopus_a_Comparative_Analysis/links/5644f11508aef646e6cc096c/The-Journal-Coverage-of-Web-of-Science-and-Scopus-a-Comparative-Analysis.pdf (20.04.2017).

Sivertsen, Gunnar 2015: The Future Use and Development of ERIH PLUS. ERIH PLUS Conference. Bergen, 28–29 May 2015. Dostęp online: https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/conference/2015_Norway_Bergen/Gunnar%20Sivertsen%20Bergen%20May%202015.pdf (20.04.2017).

Sivertsen, Gunnar 2017a: RE: ERIH and ERIHPLUS? E-mail z 9 kwietnia 2017 skierowany do M.K.

Sivertsen, Gunnar 2017b: RE: ERIH and ERIHPLUS? E-mail z 9 kwietnia 2017 skierowany do M.K.

Žic Fuchs, Milena 2015: Background of ERIH PLUS: The Concept of ERIH. ERIH PLUS Conference. Bergen, 28–29 May 2015. Dostęp online: https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/conference/2015_Norway_Bergen/Milena%20Zic%20Fuchs%20Bergen%20May%202015.pdf (20.04.2017).